

Hitan osnutak Vlade nacionalnog spasa u državi devastiranoj golemim gospodarskim i političkim problemima bila bi pobjeda šestorke, jednako kao što je iniciranje zajedničke Vlade 1991. godine u jeku agresije na Hrvatsku bila pobjeda Franje Tuđmana, ocjena je uglednog ekonomskog stručnjaka dr. Guste Santinija. Iako ga je godinama javnost doživljavala kao kritičara gospodarske politike bivše vlasti sklonog tadašnjoj oporbi, njegov pristanak da kao nestranačka osoba sudjeluje u Ekonomskom savjetu Demokratskog centra pokazuje da se gospodarski potezi šestorke ne kreću u smjeru u kojem je to očekivao jedan od najviđenijih hrvatskih ekonomista.

Prije svega moram istaknuti da nisam, niti ću ikada biti član bilo koje stranke. Vodstvo DC-a me pozvalo da sudjeluje u njihovom Ekonomskom savjetu jer ocjenjuju da su gospodarski problemi u zemlji vrlo ozbiljni. Nužna je stabilizacija i stvaranje pretpostavki za izlazak iz krize u koju svakim danom sve više tonemo. Nezaposlenost raste kao i inflacija, pa možemo govoriti i o stagflaciji, jer i sama industrijska proizvodnja u posljednje vrijeme pokazuje ozbiljna usporenja.

Jako sam razočaran činjenicom da šestorka još uvijek nije izašla u javnost s točnim brojkama koje bi ocrtale stanje u kojem se nalazimo. Ne zaboravimo da su prije izbora ipak zagovarali drukčije, energičnije mjere. Očito ih je zateklo osvajanje vlasti, jer još nisu riješili ni brojna kadrovska pitanja.

Koliko Vaš angažman u DC-u korespondira s idejom o Vladi nacionalnog jedinstva?

Ova dva segmenta uopće nisu u vezi. Ono što radim u DC-u mogao bih raditi preko bilo koje druge ozbiljne stranke. Svojevremeno sam bio i kod Predsjednika Mesića, za kojeg se nadam da će podržati napore svojeg savjetnika Stjepana Zdunića. Radi se naprosto o borbi za boljitak hrvatske države i nemam nikakvih drugih ambicija. Mislim da je DC prepoznao nužnost stvaranja pretpostavki za jačanje srednjeg sloja, za imperativan razvoj maloga poduzetništva, napredak seljaštva i intelektualnog sloja koji bi trebali pokrenuti razvoj ove zemlje.

Koliko je Hrvatska izgubila što šestorka već 3. siječnja nije imala pripremljen gospodarski program pa sada imamo Vladinu i Predsjednikovu viziju razvoja, a svoju je projekciju najavio i LS?

Svojedobno sam analizirao ekonomske programe svih relevantnijih političkih stranaka iz kojih se vidi da nijedna nije razmišljala ni o koncepciji ni o strategiji razvoja, već su uglavnom bili politički komponirani za predstojeće izbore. Osobno sam koncem 1999. godine u časopisu "Ekonomija" objavio članak o startnoj poziciji Hrvatske za 2000. godinu, kojeg je postojeća vlast mogla koristiti. Sada bi odjedanput na krilima pomodarstva svi radili svoje strategije razvoja iako mnogima od njih ni sam pojam nije jasan.

Zašto mislite da bi široka koalicija mogla riješiti ovaj problem?

Vladu nacionalnog spasa i predlažem kako bi se aklamacijom donijela jedinstvena koncepcija koja će imati dugoročnu važnost, kao što su to recimo ustavna načela u pravosuđu. Nju bi

trebala raditi manja skupina stručnjaka koja dobro poznaje stvar. Još je Aristotel rekao Aleksandru Makedonskom da je Gordijski čvor lako razvezati ako se zna kako je zavezan. Ne treba se stoga ustručavati pozvati i one koji su gradili sustav samoupravnog socijalizma, kao i HDZ-ovski model. Namjerno ga tako zovem jer se radi o nekom čudnom hibridu anglosaksonskog i njemačkog modela tržišta koji je stvorio goleme probleme, i mi se s njima moramo uhvatiti u koštac. Osim toga, i aktualna je vlast u svojim oporbenim danima sudjelovala u izglasavanju onako velikih proračunskih stavki. Glasali su protiv njih, ali se postavlja pitanje zašto nisu izašli iz Sabora? Stoga danas, zajedno s tadašnjom vlasti, a sadašnjom oporbom, mora snositi dio odgovornosti za nabujali državni aparat. Jer, ovaj je proračun karcinom hrvatske države.

Socijalni pritisak toliko je velik da je teško očekivati neke veće proračunske rezove....

Ministar financija danas se nalazi u situaciji kada s jedne strane mora gasiti socijalne požare svjestan neelastičnosti rashodne strane proračuna, a s druge strane smanjiti porezne prihode i krenuti u rasprodaju "obiteljskog srebra" koje je započela bivša vlast. Međutim, mora nam biti jasno da parcijalnih rješenja nema, niti će ih ikada biti.

Zanimljivo je također da Sabor odbija prihvatiti Izvješće Narodne banke za 1998. i 1999. godinu, a istovremeno ne imenuje ekspertni tim koji bi istražio gdje je otišlo 50 milijardi kuna u zemlji u kojoj donimiraju strane poslovne banke.

Dok je većina političara, pa i stručnjaka, napala projiciranu stopu rasta od tri do pet posto kao premalu, vi ste je čak ocijenili preoptimističnom...

Na žalost, mislim da se Hrvatskoj u budućnosti ništa dobro ne može dogoditi. Pogledajte samo cijenu koju su platili umirovljenici.

Koliko je realno očekivati da im se ikada u cijelosti vrati dug?

To uopće nije nemoguće. Na temelju ustavne odluke po kojoj se umirovljenicima i njihovim nasljednicima koji su svojim dohotkom kompenzirali smanjenje mirovina država može tiskati dugoročne obveznice na 20 godina. Zahvaljujući tromjesečnom, polugodišnjom ili godišnjom isplatom kamata i njihovoj konačnoj naplativosti dug bi se mogao vratiti bez dodatnog tiskanja novca.

Predsjednikov ekonomski savjetnik Stjepan Zdunić založio se za devalvaciju kune. Mnogi upozoravaju da to znači i širom otvorena vrata za inflaciju?

Ako se krene s klizajućim tečajem kune, a NBH preuzme obvezu plaćanja nepodmirenih obaveza, onda ćemo za pola godine imati mjesečnu inflaciju od 30 posto. Franjo Tuđman je uveo tvrdi tečaj kao politički, a ne ekonomski cilj. Njega nije brinulo, a njegovi suradnici nisu ga dovoljno upozoravali, o užasu takve politike.

Ali i Vi se, ako se ne varam, zalažete za "tvrdi tečaj"?

Da, ali uz dramatično smanjenje javnih rashoda, prepolovljavanje državnog aparata, gotovo

potpuno ukidanje vojske, svođenje policije na trećinu dosadašnjih sredstava... Jasno je da se to ne može napraviti preko noći, i da se mora pokazati socijalna senzibilnost. To također znači da trebamo povećati ulaganje u znanost, obrazovanje i prekvalifikaciju i time spriječiti odljev mladih stručnjaka u inozemstvo. Upravo su oni najvrijedniji naš resurs.

HDZ sebi nije mogao dozvoliti bilo kakvu proračunsku štednju, jer onda ne bi mogao financirati iznimno skupu državu. Uzmite samo primjer općina: nekadašnja Jugoslavija imala ih je petstotinjak, a u Hrvatskoj danas postoji 300 općina. To je suludo. Posljedice takve politike bile su povećanje nezaposlenosti i smanjenje postojećih kapaciteta u zemlji, u kojoj već 20 godina ne postoje investicije. Ne zaboravimo da su se u procesu privatizacije privatizirali zapravo objekti, a ne tehnologija koja je bila vezana uz inozemstvo, i koju su strane tvrtke već pokupovale. Ericsson Nikola Tesla samo je jedan u nizu primjera koji trebaju zabrinjavati, i netko bi zbog toga morao crvenjeti.

Strane investicije su ipak potrebne....

Teško je da će biti značajnijih greenfield investicija. Velike zemlje trguju između sebe s rijetkim iskoracima izvan tog kruga. Da bi ih mogli motivirati za ulazak u Hrvatsku, morali bi drastično skresati poreze, od kojih najveći ne bi smio prelaziti 15 posto. Kako je teško očekivati da će se to dogoditi, moramo se okrenuti domaćoj štednji.

Što se tečaja tiče, mislim da on treba ostati na sadašnjoj razini i da naš spas trebamo tražiti u prihvaćanju eura, na što upućuje i pasiva bilance poslovnih banaka. Kao što je kamatna stopa kriterij ponašanja u SAD-u, tako je i tečaj kriterij ponašanja u Hrvatskoj. No, sva se ta priča može ostvariti tek kad se izradi koncepcija i strategija razvoja. Svaka deprecijacija kune i olabavljanje monetarne politike izgledalo bi kao uzimanje smrtonosnog dopinga pred utrku.

U predizbornoj kampanji lansirana su obećanja o otvaranju 200 tisuća novih radnih mjesta kada se u zemlju vrati sav "isisan" novac. Može li se njemu ući u trag?

Sve mi to liči na priče za malu djecu jer toliki broj radnih mjesta uopće nije ostvarivo u realnom vremenu. Novinske naslovnice ispunjene su izvještajima sa suđenja i sve više liče na crnu kroniku. Zaboravlja se da sve optužbe prvo treba dokazati, a onda ući u trag novcu. Stoga treba pustiti da pravna država, kao i središnja banka, svoj posao odrade tiho, jer tako će, siguran sam, biti najučinkovitije.

Marina K.SABOLIĆ

Koliko će Hrvatskoj koristiti eventualno otvaranje tržišta prema Jugoslaviji?

Ako se u Srbiji zaista uspostavi demokratski režim, to će u prvom redu izravno smanjiti troškove Hrvatske vojske i postati svojevrsna subvencija za Hrvatsku. Uz pretpostavku da aktualna politika neće podržati formulu 5+1-1 i da ćemo se još više približiti Europskoj uniji, otvaranje tržišta naša je velika prilika koja bi mogla pokrenuti proizvodne kapacitete u Hrvatskoj. Ne smijemo zaboraviti da se radi o dvije zemlje s približno sličnim jezicima, a eventualna suradnja otvorila bi mogućnost rješavanja i bosanskohercegovačkog problema. Imamo i komplementarne privrede. Nekadašnja Jugoplastika je godinama surađivala sa Crvenom zastavom, pa ne vidim zašto tako ne bi bilo i ubuduće.

Osim toga, Srbija je za nas meko tržište koje može pokrenuti naše proizvodne kapacitete jer

prepoznaje marke koje u svijetu ne znače ništa. Kraš, Podravka, Pliva...su naši najjači aduti. Uostalom, ako trgujemo sa Singapurom ili Južnoafričkom Republikom, zašto ne bi mogli i sa Srbijom?

Kakva je, po Vama, gospodarska budućnost Dalmacije, koju već godinama razdiru nagomilane socijalne tenzije?

Tu se zaista radi o dramatičnom primjeru. Imamo Jadransko more koje bi bez ikakvih problema moglo hraniti desetak milijuna ljudi. Zašto se nikada nije razmatralo kako iz ribarske industrije napraviti veliki biznis? Trebali smo samo otići primjerice u Norvešku i učiti se na njihovom primjeru.

U dalmatinskim mjestima nema više maslina, a mogli bi i na njima zarađivati. Upravo je ovakve stvari nužno riješiti prije uključenja u EU.

Prodaja turističkih kapaciteta posebna je priča. Otvoreno sam molio Vladu da ne rasprodaje najizvozniju granu hrvatske privrede. Sutra ćemo prodavati otoke, prekosutra šume. Što će ostati od Dalmacije, a u konačnici i same Hrvatske, ako ne iskoristimo naše današnje prilike?